

Luka 6,31-35

Propovijed: **Govor na Gori #4**

napisao: Danijel Dragaš

2024.

ZLATNO PRAVILO

1. Nastavljamo u istom ritmu. Isus je ušao u srž svojih zapovijedi, a svojim instrukcijama koje daje narodu želi razotkriti njihovu dosadašnju, lažnu viziju pravednosti, i nakon toga ih poziva da čine ono što je dobro u očima Božjim. Drugim riječima, Isus svome narodu daje sliku srca i duše pojedinca koji će tijekom svoga života htjeti promovirati Božju pravednost, a ne svjetovnu.

1.1. U stihovima koje ćemo čitati ne smijemo zaboraviti kome Isus govori — on se obraća svome narodu koji je već desetljećima uronjen u farizejsku viziju pravednosti. Govori onima koji vjeruju da su Rimljani, Samarijanci i carinici njihovi najveći neprijatelji. Oni također vjeruju da su svi koji idu u sinagoge i slušaju farizejsko učenje njihova braća i prijatelji. Isus zna da njegovi sunarodnjaci tako vjeruju i kroz sljedeće stihove pokušava razotkriti njihova lažna uvjerenja, kako bi usmjerio njihova srca prema onome što je Božje, što je istinito — „Ja sam put, istina i život“ prema Bogu Ocu. To je njegov glavni cilj: on želi da svaka osoba shvati što joj je činiti ako želi veličanstvenu budućnost za sebe.

1.2. **(Luka 6,31)** *Kako želite da s vama postupaju ljudi, tako postupajte i vi s njima.*

1.3. Zlatno pravilo — univerzalno, mnogo puta komentirano, implementirano, usvojeno u mnogim narodima. Koliko je dubokoumno ono što Isus ovdje govori! Ovo pravilo otkriva tko smo mi i kako smo kao ljudska bića promašili smisao.

1.4. Svi mi od malena znamo kako želimo da se drugi ponašaju prema nama: želimo da se brinu za nas, da nam daju ljubav, pažnju, osjećaj sigurnosti; da nam pomognu kad smo u nevolji, da nas čuvaju kad smo bolesni. Želimo da nas ljudi vole, da nas zaštite od neprijatelja ako je potrebno, da nam država osigura sve što je potrebno da bismo mogli normalno živjeti. Htjeli bismo da nam stranac ustupi svoje mjesto kod doktora jer se žurimo, da nas konobar ljubazno pozdravi kad dođemo u kafić, da naši pravosudni sustavi budu pravedni u presudi prema nama, da naši doktori budu suosjećajni prema našem stanju.

Sve su to naše želje — način na koji bismo htjeli da se svijet odnosi prema nama u različitim životnim situacijama. Nitko nas tome nije morao učiti. Isus govori svome narodu, a tako i nama, da mi prirodno u sebi imamo znanje o tome kako želimo da se svijet odnosi prema nama.

1.5. S tim rečeno, u želji da se svijet dobro odnosi prema nama, činimo li i mi isto prema drugima? Jesmo li spremni žrtvovati svoju brigu o sebi i misliti na druge? Iskreno, jesmo li spremni pomoći svakome — pa čak i strancu? Ako smo iskreni prema sebi, naš glavni fokus tijekom dana smo mi sami. I upravo zbog tog fokusa nemamo vremena misliti na druge — doslovno.

1.6. Kako onda možemo očekivati da se svijet dobro ponaša prema nama ako mi sami nemamo vremena činiti dobro drugima jer smo zaokupljeni sobom većinu dana? To je istina koju Isus želi iznijeti na stol pred svojim narodom, a i pred nas. On želi da se vježbamo misliti na druge, da kroz život sve više gledamo potrebe drugih, a sve manje svoje. Zar njegov život nije dokaz da je tako živio? Nikada nije svoj autoritet iskoristio za sebe. Nijedno čudo koje je učinio nije bilo radi njega samoga — sve dobro što je činio bilo je za druge. Za sebe nije ništa tražio.

ISTI STE

2. Dobro, nastavimo, Isus ide još dublje u tu zapovijed. **(Luka 6,32) Ako dakle ljubite one koji vas ljube, kakva vam nagrada pripada? Jer i grješnici ljube one koji njih ljube.**

2.1. U redu, idemo polako. Tko je jednog Židova ljubio unutar židovske kulture u kojoj je rođen i odgojen? Ljubili su ga roditelji, braća, sestre, susjedi, rodbina — stanovnici njegove zajednice koji su bili istog religijskog opredjeljenja. Ljubili su ga savi koji su pripadali zajedničkoj viziji pravednosti — u ovom slučaju farizejskoj. Svatko tko je bio izvan kruga njihove vizije pravednosti bio je neprijatelj.

2.2. Isus izaziva pravednost svoga naroda povlačeći usporedbu — i za usporedbu koristi jednog od njihovih najvećih neprijatelja: „Jer i grješnici ljube one koji njih ljube.“

2.3. Postavlja se pitanje: zašto Luka koristi riječ „grješnici“? Zašto odvaja grješnike od ostalog naroda koji sada sluša Isusa? Zar nas Biblija ne uči da smo svi neprijatelji Božji i da nema nijednog pravednog koji voli, ljubi i štuje Boga kako on to zaslužuje¹?

2.4. Ako se sjećate, u prijašnjim sam propovijedima pokušao objasniti da su farizeji one koji nisu pripadali njihovoj zajednici nazivali „grješnicima“. U tu su kategoriju spadali: carinici, Rimljani, bludnici, Samarijanci, pripadnici drugih naroda — pogani. Dakle, svi koji nisu pripadali krugu farizejske sljedbe bili su u očima farizeja, a i naroda, grješnici — oni predodređeni za propast. Oni su bili neprijatelji Božji kojima je, prema njihovom uvjerenju, vrijeme oprosta davno prošlo. I upravo o njima piše Luka ovdje.

2.5. I da je to istina, idemo zajedno pročitati **(Matej 5,46–48) Ako ljubite samo one koji vas ljube, kakvu će te plaću imati? Zar i carinici ne čine isto? Ako jedino svoju braću pozdravljate, što izvanredno činite? Zar i pogani ne čine isto? Budite, dakle, savršeni tako kako je savršen Otac vaš nebeski!**

¹ Rimljanima 3,10–12.23; Psalam 53,2–4

2.6. U Matejevim zapisima vidimo da on radije koristi izraz „carinici“, a zatim nastavlja usporedbom da i „pogani“ čine dobro jedni prema drugima — baš kao i židovski narod koji ide u sinagogu i sluša farizejsko učenje. Isus svoj narod suočava s istinom da oni ne čine ništa posebno, ništa izvanredno, ništa veće od ostalih naroda i skupina ljudi koje ih okružuju. Drugim riječima, Isus udara farizeje, i sve koji slušaju farizeje — gdje najviše boli: *„Vi niste ništa posebniji od onih koje najviše mrzite, u očima Božjim, i jedni i drugi ste isti, nepravedni ljudi pred pravednim Bogom. Vi ljubite jedni druge, ali carinici i pogani čine potpuno isto, ni jedni ni drugi ne činite ništa što bi pokazalo da želite promovirati Božju sliku u ovoj realnosti. Isti ste!“*

CRKVENA SAMOPRAVEDNOST

3. Neki od nas rođeni su u crkvenim obiteljima. Pod tim mislim: naš djed, baka, otac, majka i na kraju mi sami dio smo neke kršćanske denominacije. Naš se život vrtio oko crkve, religijskih obreda, bogoštovlja, zajednice, pjevanja u crkvi... Ostali članovi crkve naši su bliski prijatelji, neki od njih i kumovi na krštenju ili vjenčanju. Ukratko, naš je život duboko povezan s kulturom u kojoj smo rođeni. I to zaista zna biti predivno — odrasti u takvoj obitelji. Imam nekoliko prijatelja koji su odrasli u takvom okruženju i, slušajući njihove priče, shvatio sam da ih je to okruženje učinilo boljim građanima i donekle mudrijim ljudima od ostalih.

3.1. E sad, zašto sam rekao „donekle“? Zato što postoji i druga strana takvog načina života. Nažalost, ona se često uvuče pod kožu „crkvenog djeteta“ — a to je samopravednost. Što pod tim mislim? Kada na ostatak svijeta gledamo kroz leće svoje sljedbe, svoje vizije pravednosti, suočeni s ljudima druge vjere — možda s onima koji žive u našoj blizini i pripadaju drugoj nacionalnosti, pretpostavimo čak da su oni manjina, a mi većinska kršćanska denominacija u našoj zemlji — znamo, nažalost, biti grubi, odrješiti, zlonamjerni, sijati zle ideje, biti neljubazni, pa i nemilosrdni u našem ponašanju prema takvim ljudima.

3.2. Dat ću vam primjer. Iako sam pravoslavac po rođenju, kako sam rođen u Hrvatskoj, moji prijatelji su većinom katolici. Često sam išao u katoličke crkve, a moji roditelji nisu imali ništa protiv. Zajedno smo slavili Božić, Uskrs, često sam bio pozivan na krštenja — i uglavnom, osjećao sam se sigurno i ugodno u zajednici u kojoj sam živio.

3.3. Tijekom mog odrastanja, u nekoliko su navrata Jehovini svjedoci znali kucati na naša vrata u želji da s nama podijele Evanđelje. Na moju sramotu — sada sam toga svjestan — znam da smo ih podrugljivo nazivali: „fanatici“, „luđaci“, „sektaši“, „spremni za ludnicu“ i slično. Znam da su djeca Jehovinih svjedoka često bila izrugivana od ostale djece u školi. A zašto? Zato što je naša kultura u nas sijala sjeme zla. Govorili su nam da ih se klonimo, da oni nisu normalni ljudi.

3.4. S tim rečeno, u svojoj odrasloj dobi polako sam počeo uviđati koliko svjetovne vizije pravednosti mogu biti međusobno destruktivne. Iako unutar naših zajednica (kršćanskih denominacija) promoviramo dobro — ljubimo jedni druge, posuđujemo novac, pomažemo si međusobno — i zbog svega navedenog vjerujemo da smo u dobrom odnosu s Bogom, s druge strane, ako netko nije pripadnik naše sljedbe, ako on ili ona ne pripadaju našoj viziji pravednosti, nažalost vrlo lako i brzo postajemo ne dobri, postajemo zli, klevetnici i podrugljivci.

3.5. Isus je svoj narod upozoravao na istu stvar. Govorio im je: „*Lako je ljubiti one koji ljube i vas; lako je posuđivati onima za koje znate da su u mogućnosti vratiti vam; lako je biti dobar prema onima koji dijele ista uvjerenja i vrijednosti koje i sami imate. Pa sve to isto čine i vaši neprijatelji koje ne volite. A ja vam sada zapovijedam: Ljubite sve, kao što i vaš Otac nebeski sve ljubi svojom milošću.*“

OVO JE TEŠKO, ALI MORA SE, ISUS TO TRAŽI OD NAS

4. (Luka 6, 34–35) Ako pozajmite onima (članovima sinagoge) od kojih se nadate da će te natrag primiti, kakva vam nagrada pripada? I grešnici (carinici i svi ostali grešnici na popisu *farizejske liste grešnika*) pozajmljuju grešnicima da jednako nazad prime. Nego, ljubite svoje neprijatelje, činite dobro i pozajmljujte, a da ništa ne očekujete natrag! Tada će vaša plaća biti velika, i bit ćete sinovi Svevišnjega; jer, on je dobar prema nezahvalnima i zlima.

4.1. Kroz ove ću stihove pokušati dati životni primjer — koji se teoretski mogao i dogoditi — kako izgleda onaj koji želi biti čovjek kakvog Isus ovdje opisuje.

4.2. Zamislimo ženu koja je odrasla u katoličkoj obitelji. Cijeli život, zajedno sa svojim, aktivno sudjeluje u životu Crkve. Udana je i ima troje djece, koja redovito pohađaju vjeronauk.

4.3. Nedavno su se u njihovo susjedstvo doselili Jehovini svjedoci. Vjerna vrijednostima koje je naučila odmalena — ljubaznosti, poštovanju i dobroti — poželjela im je iskrenu dobrodošlicu. No tijekom razgovora primijetila je da su pomalo nametljivi. S uvjerenjem da jedino oni posjeduju „pravu biblijsku vjeru“, nastojali su je uvjeriti da je katolička vjera pogrešna i da bi se trebala „vratiti istini“, kako su to sami nazivali.

4.4. Kako su s vremenom imali nekoliko takvih susreta, njezino je strpljenje došlo do kraja. Prozvala ih je čudacima i rekla da je više ne zamaraju, da je puste na miru. Ljutnja je u njoj kipjela: „*Zar će oni meni govoriti da je moja katolička vjera lažna?*“ Svoje je razočaranje prenijela i na cijelu obitelj — rekla je djeci da se ni slučajno ne druže s djecom svojih susjeda.

4.5. Kada je bila u crkvi, podijelila je sa sestrama u vjeri svoja iskustva. No način na koji je o tome govorila nije bio lijep — bio je podrugljiv i zlonamjeran prema susjedima.

4.6. S vremenom se prestala i pozdravljati s njima kad bi se sreli na ulici. Njezina su se djeca u školi počela rugati njihovoj djeci. Ukratko, odnos koji je tek započeo, suočen s *različitim vizijama pravednosti*, brzo je završio.

4.7. Nakon nekog vremena, muž njezine susjede teško se razbolio i, unatoč liječenju, preminuo nakon nekoliko mjeseci. Bio je jedini koji je privređivao za obitelj, pa je ona polako ostajala bez čega. Krediti su je pritislili, djeca više nisu imala novca za školske torbe i knjige, peć im se pokvarila pa su ostali bez grijanja.

4.8. Ona je znala da su u nevolji — znala je da se njezinoj susjedi, koja ju je nekoć ogorčila, sada loše piše. I tada se postavlja pitanje: što će učiniti?
Za razliku od svoje susjede, ona živi pristojno. Ima zdravlje, muža, posao; ne živi raskošno, ali ima sve što joj je potrebno.

Hoće li dopustiti da njezino srce vodi svjetovna vizija pravednosti — „oni su fanatici, oni su sektaši“ — i zbog toga „mrziti neprijatelja svoga“?

Ili će poslušati ono što je naučila u vjeri: da ljubi neprijatelja svoga, da posudi, a da ništa ne traži zauzvrat?

Hoće li biti prava katolkinja, prava kršćanka, koja će pomoći svojoj susjedi Jehovinoj svjedokinji u nevolji u kojoj se nalazi?

Hoće li pred svojom zajednicom imati hrabrosti priznati: „*Oprostite mi što sam u vas sijala sjeme zlobe o toj ženi. Pogriješila sam. Hajdemo joj svi zajedno pomoći. Nemojmo dopustiti da naše različite vizije pravednosti upravljaju našom voljom. Učinimo ono što je dobro u očima našeg Boga — pomozimo joj!*“

Hoće li svojoj djeci reći da prestanu zadirkivati djecu svojih susjeda? Hoće li im priznati da je pogriješila i tražiti oprost? Hoće li zamoliti svoga muža da ode i pokuša popraviti susjedinu peć? Ili će ipak odlučiti ostati zatvorena u svojoj ljutnji?

4.9. Valja primijetiti — ne govori se ovdje da Jehovini svjedoci nisu bili neljubazni. Naprotiv — bili su nametljivi, samopravedni i često su s visoka gledali na svoje susjede katolike dok su nedjeljom išli na misu, držeći čvrsto Biblije u rukama. Tijekom tjedna kod njih su dolazili drugi Jehovini svjedoci, pjevali su kršćanske pjesme, razgovarali o Bogu — i vjerovali da su zbog toga u ispravnom odnosu s Njim. Sve su to činili uvjereni da su njihovi susjedi katolici osuđeni na propast ako ne prijeđu među Jehovine svjedoke.

4.9.1. S takvim su stavom pristupali svakome u svom susjedstvu. Njezina je ljutnja bila opravdana, njezino razočaranje razumljivo.

Ali daje li joj to pravo da osudi svoje susjede, kao što su oni osudili nju?

Vjerujem da ne.

4.9.2. Jer u Božjim očima nije presudno što su oni učinili njoj — nego što će ona učiniti njima.

Hoće li ljubiti svoga neprijatelja kad je u nevolji, ili će ga odbaciti?

Hoće li se pokajati i tražiti oprost, ili će ostati tvrda srca?

Hoće li posuditi ne očekujući povrat, i činiti dobro onima koji je ne vole?

— Upravo ta odluka, dragi moji, odlučuje hoće li ta žena biti blagoslovljena — ili ne. —

4.9.3. Isto to Isus traži i od svoga naroda: „*Idite i nahranite siromaha. Ne vjerujte, zbog svoje vizije pravednosti, da je on siromah samo zato što su mu roditelji, djedovi ili bake sagriješili protiv Boga pa je Bog zato prokleo i njega. Idite i razgovarajte s gubavcem. Ne dopustite da vas učenje farizeja — da su svi gubavci prokleti od Boga — spriječi da učinite dobro prema njima. Odnosite im hranu, dajte vode žednom Samarijancu ako ga sretnete u pustinji. Ako je ostao bez vode, dajte mu da pije. Ako vas rimski vojnik natjera da nosite njegove stvari jednu milju, a zatim vam kaže: ‘Dosta si mi nosio! Ne mogu te gledati, Židove, gadiš mi se — odlazi!’ ti ga ljubazno pogledaj i reci: ‘Gospodaru, dopustite mi da vam ih odnesem do kraja vaše destinacije, bit će mi čast to učiniti.’ Nemoj ga gledati očima mržnje, nemoj jedva čekati da se makneš od njega, nemoj gestom tijela pokazivati prezir. Budi blagonaklon, plemenit. Ljubi svojim djelima čak i one koji te mrze.*“

BORITE SE ZA BOŽJU VIZIJU PRAVEDNOSTI

5. Sada prelazimo na slijedeći dio teksta: „Tada će vaša plaća biti velika i bit ćete sinovi Svevišnjega, jer on je dobar prema nezahvalnima i zlima.“ Ne znam govori li Isus ovdje izravno samo o svome narodu kad kaže „nezahvalni i zli“, ili univerzalno o svakom ljudskom biću. U stihu 36 Isus kaže: „*Otac vaš*“, pa se može pretpostaviti da Isus govori svome narodu da su oni ti koji su zli i nezahvalni. Kao što sam rekao u prijašnjim propovijedima, sve Isusove zapovijedi koje je gore naveo svome narodu izvučene su iz Mojsijevih zapovijedi, tako da nije da nisu mogli znati kako treba izgledati pravedan Izraelac. Isto tako, cijeli su život u sinagogama slušali priče o svojim precima koji su ušli u Obećanu zemlju — zemlju koju nisu zaslužili — i kad su tamo došli, nebrojeno su puta napustili Jahvu zbog drugih bogova, a Jahve im je svaki put oprostio.

5.1. Obećanja koja je Jahve dao Abrahamu, Izaku i Jakovu i dalje su itekako aktivna, iako to kao narod nisu zaslužili. Najveći dokaz da su Božja obećanja još aktivna jest dolazak njegova davno obećanog, jedinstvenog Mesije. On je taj koji sada daje zapovijedi svome narodu; on priprema svoj narod za uspostavu kraljevstva Božjega koje će se dogoditi u budućnosti. On im, zbog Božje milosti, daje upute kako jedan Izraelac mora izgledati ako želi baštiniti kraljevstvo Božje. I zbog svega navedenog pretpostavljam da se Isus obraća izravno svome narodu kad govori da je Jahve dobar prema „nezahvalnima i zlima“ — oni su ti koji su cijelo svoje postojanje nezahvalni i zli prema svome Bogu. Ako je netko trebao znati tko je Bog i što je njemu najbitnije, onda su to oni.

5.3. Isus govori svome narodu: „*Tu sam. Ja sam dokaz da vas vaš Otac voli i da vas nije zaboravio. Još uvijek imate vremena, Izraele: činite kako sam vam zapovjedio i vaša će plaća biti velika — bit ćete sinovi Svevišnjega.*“

5.4. Ili može biti da Isus govori o univerzalnoj Božjoj ljubavi prema cijelom čovječanstvu. U (Mateju 5,45) piše: **Kako biste postali sinovi svoga Oca Svevišnjega, koji čini da njegovo sunce izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednima i nepravednima.**

5.5. Zašto Isus baš spominje sunce i kišu? Što je jedan Židov razumio kad Isus spominje dvije velike sile koje utječu na svakidašnji život naroda, a tako i pojedinca? Naime, u ono vrijeme gotovo svaki Židov, kao i ostali narodi oko njih, bavio se agrokulturom — to je prehranjivalo njihove obitelji; bez agrokulture narod nije imao šanse za opstanak. A koji su glavni sastojci potrebni da, primjerice, naraste pšenica? Sunce i kiša — bez njih nema hrane.

5.6. Vjerujem da Isus ovom analogijom želi pokazati svome narodu ovo: „*Iako ste izabrani narod i iako vjerujete da ste pravedniji od drugih, Božjom vizijom pravednosti koju izlažem sada pred vas dokazujem vam da niste. I zar vas Mojsijev zakon nije učio da budete milosrdni prema nezahvalnima, prema neprijateljima svojim? Ako stvarno vjerujete da ste pravedni kao i vaš Otac, zašto ne ljubite one koji su zli? Zar vaš Otac ne čini isto?* Drugim riječima, što je s onima koji u vašim očima zaslužuju biti prokleti od Boga? Zar ne vidite da i oni imaju sunce i kišu, zar ne vidite da i oni imaju sastojke da žive dobrim i kvalitetnim životom? Zar to nije milost, Izraele? Iako to ne zaslužuju, primaju je od vašeg Oca svakodnevno. Tako i vi trebate činiti — budite kao i vaš Otac: dajte iako ne zaslužuju, budite milosrdni kao što je vaš Otac milosrdan prema svima vama. On je milosrdan prema dobrima i zlima.“

5.7. A tim rečeno, vjerujem da „dobri“ u ovom kontekstu opisuju one koji su sretnici — oni koji u svojim životima oponašaju portret Božje vizije pravednosti.

5.7. Za kraj, najveći dokaz Božje ljubavi prema čovječanstvu nalazi se u (Ivan 3,16) **Bog je, naime, tako ljubio svijet te je dao svog jedinorođenog Sina, da ne pogine nitko tko u njega vjeruje, nego da ima život vječni.**

5.8. Ovi stihovi opisuju karakter našega Boga — samo milost, samo milost, samo milost; nepregledna milost Boga našega. A tko će naposljetku povjerovati u Božji dar? Onaj koji je sretnik. Znači, bez obzira u kojem je dobu povijesti postojao, bez obzira na njegovu pozadinu, bez obzira na to što je učinio tijekom svog života — kad shvati, duboko u svome biću, što je Bog doista učinio za njega ovim nesebičnim činom milosti, to će ga slomiti... Postavit će ga u položaj da shvati da je siromah koji nema što dati Bogu; početak će biti gladan Božje pravednosti, početak će ljubiti svoje neprijatelje, početak će htjeti biti kao njegov Spasitelj, Isus Krist.

5.9. Ništa drugo u životu jednog sretnika više neće imati važnost kao Sin Božji — zaljubit će se u njega svim svojim bićem. Da, šepavo će ustrajati u Isusovoj viziji pravednosti, ali nikada neće odustati. Radije će se hrvati s Bogom do zadnjeg daha svoga života, u namjeri da ga Bog preobrazi na svoju sliku; hrvati će se s Bogom da mu na kraju dade svoj blagoslov — baš kao što je to činio i Jakov u Starom zavjetu².

² Postanak 32,24–28